

חינוך לחיים

פרשת פנחס

יפקד ה' א-לקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה ... כצאן אשר אין להם רועה'.

משה מבקש מהקדוש ברוך הוא לפני מותו שימנה מנהיג אשר ישב על כסאו לאחר מותו. בתוך בקשתו מונה משה רבנו את התכונות הנראות לו כנדרשות למי שמתועד להנהיג את עם ישראל.

חשיבות מיוחדת נועדה ללימוד התכונות שמונה משה. כאשר באים לשרטט את דמותו של המנהיג הראשון בחייו של ילד יהודי לאחר הוריו מולידי, מנהיג זה הוא המורה – המחנך, המופקד על נשמתו של הילד. המחנך הוא בית היוצר המעצב והמגבש את צורתו של הדור הבא, וודאי דרושות ממנו תכונות אופי מיוחדות בחינת "אם הרב דומה למלאך ה'", אז יבקשו תורה ממנו. ננסה ללמוד מעט את דבריו של המנהיג הראשון שקם בעם ישראל ולהבין מה דמותו של מחנך בישראל.

א. במילים "א-לקי הרוחות" מתכון משה לתכונה אשר יצטיין בה המנהיג אשר עתיד הקב"ה לפקוד על העדה, שהרי תשובתו של הקב"ה למשה בהמשך הפסוקים היא: "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו". רש"י על המילים "א-לקי הרוחות" מבאר: "אמר לפניו: ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואין דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו". ציבור גדול מורכב ממגוון דעות. את שאוהב ראובן, מרחק שמעון ואת שאוהבים שניהם מתעב לו. תפקידו של המנהיג לסבול כאו"א לפי דעתו. לא לגלות נטייה אל האחד וממילא ליצור רושם מרירות ואי שביעות רצון אצל האחר. ואכן, כזה היה יהושע בן נון: "איש אשר רוח בו", וכדברי רש"י: כשם ששאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד."

ב. המנהיג צריך להיות מנהיגם של כלל הציבור ולא של כמה מהם. ואם במנהיגות כך, הרי בהוראה על אחת כמה וכמה. על המחנך לדעת את סגנונו, טבעו ונטיותיו של כל תלמיד, לדבר אל כל אחד בשפתו שלו וברמתו שלו, ועל כך אמר שלמה המלך: "חנוך לנער על פי דרכו".

ג. מנהיג ומחנך אמיתי, צועד לפני העם – התלמידים ואינו נגרר מאחוריהם. שומה עליו להרימם אליו ולא להשפיל עצמו אליהם, תוך חלילה ותרנות ומילוי כל מבוקשיהם. וזהו "איש אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם", שיצא לפניהם וינהיג את העדה אחריו. ולא שיפנה לאחוריו לראות מה העם- התלמידים מבקשים ולמלא אחר רצונם. מנהיג שיוצא לפני העדה, הריהו מרים אותה אליו. כפי שפירש בעל חידושי הרי"ם זצ"ל: "אשר יוציאם", שהוא מפקיעם מן השפלות והטומאה. "ואשר יביאם", מביאם אל הרוממות והקדושה. אבל מנהיג שיוצא אחרי העדה, הריהו נגרר אחריה, אל שפלותה.

ד. מצפים אנו שבמילים שבפרשתנו "איש על העדה", יתרגם אונקלוס את המילה "איש" – "אנש", שמשמעו מנהיג בעל שאר רוח, גבוה ברוחניותו מעל כולם, אך דווקא כאן מצא לנכון לתרגם "גבר על כנישתא", ללמדך שראוי למנהיג שיכיר גם את צרכיהם הפשוטים של קהל עדתו, שידאג לא רק לתפילותיהם וציציותיהם, אלא גם ללחמם ולכלכלם. מעמדו הרוחני של המנהיג נמדד בין שאר גם בנשיאתו בעול צרכיהם הגשמיים של בני קהילתו, וכבהנהגת הכלל, כך בחינוך ילדים, על המחנך לדאוג לא רק לפיתוח שיעור קומתו הרוחנית של תלמידיו, אלא עליו גם לעקוב ולראות שלא יהיו נעליהם קרועות ושיאכלו אוכל מזין.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com